

**Національний університет «Чернігівський колегіум»
імені Т.Г. Шевченка**

**Кафедра загальної, вікової та соціальної психології
ННІ психології та соціальної роботи**

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНА ПСИХОЛОГІЯ»

Галузь знань – 05 Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність – 054 Соціологія

Освітній ступінь – бакалавр

Форма навчання – денна

Форма підсумкового контролю – залік

i

Робочу програму розглянуто і схвалено на засіданні кафедри загальної, вікової та соціальної психології

Протокол № 2 від «30» жовтня 2023 р.

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: к.псих.н., доцент., Лісневська А.О.
Мова навчання – українська.

1.ОПИС ТА ПРЕДМЕТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Обсяг навчальної дисципліни (денна форма)
Статус навчальної дисципліни: нормативна	Загальна кількість годин: 90 Шифр та назва спеціальності: 054 Соціологія Галузь знань: 05 Соціальні та поведінкові науки
Рік підготовки: 4 Семестр: 7	Лекції (<i>теоретична підготовка</i>): 14 Практичні: 16
Кількість кредитів ECTS: 3	Самостійна робота: 60 Вид контролю: залік

Мета дисципліни – ознайомлення студентів з основними категоріями, проблемами і теоретико-методологічними підходами соціально-політичної психології на рівні вивчення особистості, малих груп, великих соціальних груп і мас.

Основними завданнями при вивченні дисципліни є:

1. Формування знань про психологічні характеристики основних суб'єктів політики (особистість, мала група, велика соціальна група, маса). Поглиблення розуміння психологічних передумов і наслідків політичних процесів, які відбуваються в політичному житті країни.
2. Розвиток умінь шукати інформацію з різних джерел для вирішення професійних завдань, пов'язаних із розумінням сутності політико-психологічних явищ, їх взаємозв'язку з іншими політико-психологічними явищами.
3. Оволодіння культурою наукового мислення, узагальненим аналізом та синтезом фактів та положень, які стосуються політико-психологічної реальності. Розвиток навичок пропонувати засоби та шляхи розв'язання професійних завдань і проблем, пов'язаних із соціально-політичним життям, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання.
4. Формування толерантності до політичних поглядів, уподобань, позицій інших суб'єктів політики, здійснення комунікації та вступу в соціальну взаємодію з ними відповідно до цінностей та норм громадянського суспільства (плюралізм думок, свобода, рівність, справедливість, охорона прав і свобод громадянина та ін.).

Очікувані результати навчання:

Загальні компетентності:

ЗК01. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

ЗК04. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК06. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

ЗК08. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК11. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

Спеціальні компетентності:

СК03. Здатність аналізувати соціальні зміни, що відбуваються в Україні та світі в цілому.

СК08. Здатність дотримуватися у своїй діяльності норм професійної етики соціолога.

Програмні результати навчання:

РН04. Пояснювати закономірності та особливості розвитку і функціонування соціальних явищ у контексті професійних задач.

РН08. Обґрунтовувати власну позицію, робити та аргументувати самостійні висновки за результатами досліджень і аналізу професійної літератури.

РН12. Знати та дотримуватися етичних норм професійної діяльності соціолога.

2. ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ

Тематичний план

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	денна форма					
	Разом	у тому числі				
л		пр.	лаб.	інд.	срс	
1	2	3	4	5	6	7
Модуль 1						
Тема 1. Соціально-політична психологія як галузь психологічної науки	12	2	2			8
Тема 2. Основні поняття і категорії соціально-політичної психології	10		4			6
Тема 3. Психологія особистості в політиці	10	2	2			6
Тема 4. Психологія політичного лідерства	14		4			10
Разом за модуль	46	4	12			30
Модуль 2						
Тема 5. Психологія малих груп у політиці	6	2				4
Тема 6. Психологія великих груп у політиці	14	2	2			10
Тема 7. Психологія мас і масових політичних настроїв	6	2				4
Тема 8. Психологія стихійних форм поведінки в політиці	6	2				4
Тема 9. Психологія масових інформаційних процесів. Політичні маніпуляції в діяльності ЗМІ	12	2	2			8
Разом за модуль	44	10	4			30
Усього годин	90	14	16			60

3. КОРОТКИЙ ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Соціально-політична психологія як галузь психологічної науки

Соціально-політична психологія як міждисциплінарна наука. Історія становлення соціально-політичної психології. Психологічні і політологічні витоки соціально-політичної психології.

Багаторівневий об'єкт соціально-політичної психології: 1) психологія особистості в політиці; 2) психологія малих груп у політиці; 3) психологія великих груп у політиці; 4) масова психологія і масові настрої в політиці. Предмет і завдання соціально-політичної психології.

Методологічні засади соціально-політичної психології (психоаналітичний, бихевіористичний, когнітивістський, гуманістичний підходи та ін.). Методи соціально-політичної психології (аналіз статистичних даних, опитування, метод експерименту, метод фокус-груп, проєктивні методи, метод контент-аналізу, метод побудови семантичного простору, метод дистанційного аналізу, методи корекційного впливу).

Тема 2. Основні поняття і категорії соціально-політичної психології

Поняття і категорії як логічний та методологічний апарат соціально-політичної психології.

Політична свідомість: визначення, зміст, міждисциплінарна сутність, зв'язок з іншими поняттями й категоріями. Масова, групова та індивідуальна політична свідомість. Механізми функціонування, динаміка розвитку політичної свідомості. Мотиваційні та пізнавальні компоненти. Буденні і теоретико-ідеологізовані форми політичної свідомості.

Політична самосвідомість. Когнітивний, емоційний і оцінно-вольовий компоненти політичної самосвідомості як цілісного образу самого себе. Витоки формування; механізм соціального порівняння як головний чинник формування політичної самосвідомості. Політична самосвідомість і політичне самовизначення. Проблема адекватності політичної самосвідомості.

Коллективне несвідоме в політиці. Структура колективного несвідомого і масова поведінка. Вплив колективного несвідомого на індивідуальну свідомість.

Політична культура. Основні визначення політичної культури. Суб'єкти і основні характеристики політичної культури. Її динамічність та інерційність. Основні типи політичної культури. Чинники формування політичної культури нації.

Політичне сприймання. Політичне мислення. Політичні емоції. Інерція політичної психіки в політиці.

Політичні настанови та стереотипи. Основні чинники формування і механізми дії. Використання політичних стереотипів з маніпулятивною метою.

Тема 3. Психологія особистості в політиці

Людина і політика. Політична соціалізація: становлення особистості. Основні компоненти політичної соціалізації: когнітивний, емоційний, поведінковий. Політичність як властивість особистості, яка формується в ході політичної соціалізації. Основні вікові стадії політичної соціалізації та їх особливості. Інститути політичної соціалізації. Основні системи політичної соціалізації: система цілеспрямованої соціалізації; стихійної соціалізації; самовиховання і самоосвіта.

Політична участь: позиція громадянина. Політична активність. Політична пасивність. Політичне відчуження. Основні мотиви політичної участі або неучасті громадян у політиці.

Психологія політичної еліти.

Тема 4. Психологія політичного лідерства

Феномен лідерства як проблема соціально-політичної психології. Лідерство як «людський вимір» проблеми влади.

Ранні теорії політичного лідерства. Теорії «героїв» і «теорії рис». Теорії середовища. Особистісно-ситуаційні теорії. Теорії взаємодії – очікування. «Гуманістичні» теорії. Теорії обміну. Мотиваційні теорії.

Політико-психологічні типології лідерства. Типологія легітимності політичної влади М. Вебера. Психопатологічна типологія Г. Лассуелла.

Типологія політичних типів Д. Рісмана. Теорія «макіавеллістської особистості». Типологія президентів Дж. Д. Барбера.

Тема 5. Психологія малих груп у політиці

Група як суб'єкт політики. Типи і типології малих груп у політиці.

Лідер і група. Основні критерії формування малих груп у політиці: принципи компетентності, єдності поглядів, особистісної відданості лідеру та ін. Групи – «команди» лідера. Закон «трьох команд» лідера: статика й динаміка. «Парадокс лідера» і його варіанти.

Тема 6. Психологія великих груп у політиці

Роль і місце великих груп у політиці. Соціально-професійні групи, страти, класи і верстви населення як різновиди великих груп у політиці.

Вплив приналежності до великої соціальної групи на психіку людини. Буденна групова психологія: витоки, змістовні компоненти, основні прояви. Вплив соціально-економічних умов життя. Групова свідомість як вищий рівень розвитку групової психології.

Групова ідеологія: механізми формування і поширення, основні параметри змісту та його особливості. Цінності, норми і зразки поведінки як основні компоненти групової ідеології.

Політико-психологічні рівні спільності великих соціальних груп та їх характерні ознаки: 1) наявність зовнішньої схожості («зовнішньо-типологічний» рівень); 2) розвиток групової самосвідомості («внутрішньо-ідентифікаційний» рівень); 3) виникнення спільних інтересів і цінностей, усвідомлення їх єдності, виникнення єдності дій («солідарно-дієвий» рівень). Умови й чинники, які впливають на динаміку політико-психологічного розвитку великих соціальних груп.

Тема 7. Психологія мас і масових політичних настроїв

Провідна роль психології мас у динамічних політичних процесах. Характерні ознаки мас і властивої їм масової свідомості від великих груп і притаманної їм групової свідомості.

Масові настрої як політико-психологічний феномен у житті суспільства. Концептуальні питання взаємозв'язку масових настроїв і політичної свідомості, політичної культури, політичної поведінки і політичної системи.

Визначення і сутність масових настроїв. Механізм виникнення масових політичних настроїв – розходження рівня домагань (очікувань) мас і можливостей їх реалізації у реальному житті. «Позитивні» («конструктивні») та «негативні» («деструктивні»), активні і пасивні масові політичні настрої. Основні політико-психологічні характеристики масових настроїв. Динаміка й основні етапи розвитку масових політичних настроїв. Чинники, які визначають ступінь вираженості масових настроїв у політичному житті. Масові настрої як основа масових політичних дій.

Суб'єкти масових політичних настроїв. Види, різновиди масових політичних настроїв, основні підходи до їх класифікації. Основні функції масових настроїв. Можливості впливу на масові політичні настрої.

Тема 8. Психологія стихійних форм поведінки в політиці

Стихійні масові явища в політиці. Проблема стихійної політичної поведінки, її основні ознаки. Загальні механізми стихійної поведінки: «циркулярна реакція», «емоційне кружляння», поява загального об'єкта уваги та імпульсивні дії стосовно нього.

Основні види суб'єктів стихійної поведінки. Натовп і закономірності його поведінки. Людина в натовпі, модифікація її свідомості та поведінки. Види натовпу, їх політико-психологічна трансформація. Проблема контролю над поведінкою натовпу і керування ним.

«Зібрана публіка» й особливості її поведінки. Психологічні особливості політичних зібрань і засідань. Психологія політичних партій і суспільно-політичних рухів.

«Незібрана публіка» й особливості її поведінки. Електоральна поведінка громадян.

Основні форми стихійної поведінки. Паніка і панічні настрої у політиці. Основні причини та чинники, що посилюють панічну поведінку. Психологічні механізми виникнення, розвитку і припинення паніки.

Агресія й агресивні настрої у політиці. Основні причини і чинники, які підсилюють агресивну поведінку. Психологічні механізми виникнення, розвитку та зниження рівня агресії.

Тема 9. Психологія масових інформаційних процесів. Політичні маніпуляції в діяльності ЗМІ

Оцінка міри впливу ЗМІ на масову свідомість. Цілі впливу ЗМІ на масову свідомість. Оперативна і стратегічна політична маніпуляція. Соціальні міфи як основа для здійснення маніпулятивних впливів. Види соціальних міфів: «світлі» і «чорні». Прийоми маніпуляції масовою свідомістю: пряма брехня, замовчування, наклеювання ярликів, використання лінгвістичних прийомів, звернення до символів та ін.

4. ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Соціально-політична психологія як галузь наукового знання (2 год.)

1. Предмет соціально-політичної психології як поле наукових дискусій.
2. Розвиток соціально-політичної психології як самостійної науки:
  - а) становлення соціально-політичної психології в зарубіжних країнах;
  - б) становлення соціально-політичної психології в СРСР та в Україні.
3. Методологічні засади соціально-політичної психології (психоаналітичний, бихевіористичний, когнітивістський, гуманістичний підходи та ін.).

4. Методи соціально-політичної психології.

Тема 2. Основні категорії соціально-політичної психології (4 год.)

1. Політична свідомість.
2. Політична самосвідомість.
3. Колективне несвідоме в політиці.
4. Політична культура.
5. Політична психіка.
6. Політичні настанови і стереотипи.

Тема 3. Політична соціалізація особистості (2 год.)

1. Поняття, структурні компоненти політичної соціалізації особистості.
2. Теоретичні підходи дослідження політичної соціалізації особистості.
3. Політична соціалізація особистості як процес становлення політичності.
4. Стадії (етапи) політичної соціалізації особистості.
5. Інститути політичної соціалізації особистості.

Тема 4. Теоретичні аспекти вивчення політичного лідерства (2 год.)

1. Поняття політичного лідерства. Типології політичних лідерів.
2. Теоретичні підходи вивчення політичного лідерства.
3. Фактори, що визначають природу політичного лідерства.
4. Особистісні характеристики політичного лідера.

Тема 5. Психологічні проблеми сприймання громадянами образу політичного лідера (2 год.)

1. Оцінка зовнішності політичного діяча.
2. Оцінка особистісних характеристик політика.
3. Бар'єри сприймання публічного образу політика.

Тема 6. Участь великих соціальних груп в суспільно-політичному процесі (дебатна гра) (2 год.)

Оберіть всією групою одну із запропонованих тем:

1. *Молодь України є виразником демократичних ідей.*
2. *Вибори – це пуста формальність.*

Методичні рекомендації:

1. По обраній темі необхідно підготувати конспект доповіді. У цьому конспекті необхідно сформулювати і підкріпити доказами аргументи «за» і «проти» з даної теми.
2. Наприклад, при підготовці до теми «Молодь України є виразником демократичних ідей» визначте, наскільки Україна є демократичною державою, а українська молодь – носієм демократичних ідей. Проаналізуйте роль і місце молодого покоління в політичному процесі, а також можливості молоді мати достовірну інформацію,

реалізувати свої переконання, впливати на політичне життя. Після цього сформулюйте 5-8 аргументів, які б свідчили на користь твердження «Молодь України є виразником демократичних ідей», і 5-8 аргументів, які б заперечували це твердження. Сформульовані аргументи підкріпіть доказами (об'єктивними фактами, прикладами та ін.).

3. При підготовці до теми «Вибори – це пуста формальність» визначте позитивні та негативні аспекти проведення політичних передвиборчих кампаній і політичних виборів у сучасній Україні. Проаналізуйте, наскільки окремих громадян держави здатен вплинути на політичний процес і політичну ситуацію в країні. Потім сформулюйте 5-8 аргументів, які б підтверджували те, що вибори є пустою формальністю, і 5-8 аргументів, які б заперечували це твердження. Продумайте, як посилити ці аргументи доказами.

Дебатна гра буде проходити в форматі Карла Поппера.

Тема 7. Політичні маніпуляції в діяльності ЗМІ (2 год.)

1. Характеристика інформаційно-психологічного впливу ЗМІ.
2. Прийоми маніпуляцій масовою свідомістю за допомогою ЗМІ.

Підготуйте повідомлення по одній із пропонованих тем (тривалість доповіді – 10 хв.):

1. Маніпулювання свідомістю користувачів через соціальні мережі // документальний фільм The Social Dilemma / Соціальна дилема (кінокомпанія Netflix (2020 р.), режисер Jeff Orlowski).
2. Кібертероризм як метод гібридної війни // документальний фільм The Perfect Weapon / Ідеальна зброя (кінокомпанія HBO (2020 р.), режисер John Maggio).
3. Маніпулятивна технологія «Вікно Овертона» // за запитом у Google.

5. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Підготовка комп'ютерної презентації доповіді на тему: «Предмет соціально-політичної психології як поле наукових дискусій».
2. Підготовка індивідуального проєкту по одній із запропонованих тем:
  - Розробіть програму формування іміджу політичної партії. Обґрунтуйте логіку викладу цієї програми.
  - Розробіть програму формування іміджу політичного лідера. Обґрунтуйте логіку викладу цієї програми.
3. Підготовка реферату.

Теми рефератів:

1. Психологія авторитаризму.
2. Психологія демократії.
3. Політичні ідеали, символи й міфи.
4. Психологічні особливості політичних систем.
5. Психологія діяльності політичних партій.
6. Психологія політичного вибору.
7. Психологія масової електоральної поведінки.

8. Психологія влади.
9. Психологія політичної еліти.
10. Психологія політичного терору і насильства.
11. Політичні конфлікти і ведення війн.
12. Політичний менталітет.
13. Політична активність.
14. Політична поведінка.
15. Імідж політичного лідера. Психологічні профілі українських політиків.
16. Політична реклама.
17. Політичні PR-технології.
18. Політичні комунікації та їх психотехнологічне забезпечення.
19. Психологія політичних маніпуляцій.
20. Психологія міжнародних і міжрегіональних відносин.

Форма контролю: підготовка письмових робіт (у форматі Word), які необхідно здати протягом вивчення курсу.

6. ПОЛІТИКА ДИСЦИПЛІНИ ТА ОЦІНЮВАННЯ

Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів:

Система перекладу балів залікові оцінки		
За шкалою ECTS	За національною шкалою	За шкалою університету
A	Зараховано – студент повністю орієнтується в питаннях курсу, знає теоретичні підходи, зміст основних категорій соціально-політичної психології, сутність психологічних явищ, які характеризують основні предметні галузі соціально-політичної психології: «психологію особистості в політиці», «психологію малої групи в політиці», «психологію великої групи в політиці», «політичну психологію маси», може наводити коректні приклади.	90-100
B	Зараховано – студент відносно повно орієнтується у змісті основних питань курсу, але припускається несуттєвих неточностей та помилок, має певні труднощі з наведенням прикладів, шляхів вирішення прикладних проблем.	83-89
C		75-82
D	Зараховано – студент фрагментарно орієнтується в питаннях, теоріях, основних категоріях соціально-політичної психології, демонструє помітні складнощі в розумінні політико-психологічних явищ на рівні особистості, малої групи, великої групи та маси в політиці, має труднощі з наведенням коректних прикладів.	68-74
E		60-67
FX	Не зараховано (з можливістю повторного складання) – студент не орієнтується в питаннях курсу, не виконав більшу частину практичних, самостійних та індивідуальних завдань курсу.	35-59
F	Не зараховано (з обов'язковим повторним курсом) – студент не орієнтується в питаннях курсу, не виконав всі або переважну частину	1-34

	практичних, самостійних та індивідуальних завдань курсу.	
--	--	--

Політика щодо дедлайнів та перескладання. Роботи, які виконуються із порушенням встановлених викладачем термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75% від максимально можливої кількості балів за даний вид діяльності). Перескладання модулів відбувається за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний, режим роботи тощо).

Політика щодо академічної доброчесності. Студенти керуються нормами «Положення про академічну доброчесність здобувачів освіти в національному університеті «Чернігівський колегіум» імені Т.Г.Шевченка» (2019 р.; Інтернет-ресурс: <https://drive.google.com/file/d/1kpvtbTTnlgy2Tz29iNvgwlMe84tMAkRg/view>). У процесі навчання забороняються академічний плагіат, фабрикація та фальсифікація результатів, списування (при написанні контрольної роботи та складанні заліку), хабарництво.

Політика щодо відвідування. Відвідування лекційних занять є бажаним, але не обов'язковим. Теми пропущених лекційних занять студент опрацьовує самостійно. Відвідування практичних занять та контрольних заходів (контрольна робота, залік) є обов'язковим. За об'єктивних причин (хвороба, працевлаштування, карантинні заходи тощо) навчання та складання заліку може відбуватися в онлайн формі за погодженням із викладачем.

Політика щодо викладання. Викладання навчальної дисципліни відбувається на засадах студентоцентризму, антропоцентризму, гуманізму, поваги до соціокультурного плюралізму.

7. РОЗПОДІЛ БАЛІВ ЗА РЕЙТИНГОВОЮ СИСТЕМОЮ

Види оцінювання	Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2
Робота на семінарських заняттях	48	16
Реферат		5
Комп'ютерна презентація доповіді		5
Індивідуальний проєкт		10
Підсумкова контрольна робота		20
Залік (при недостатній кількості набраних балів)		25

8. ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ: НАЦІОНАЛЬНА ТА ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
83-89	B	добре	
75-82	C		
68-74	D	задовільно	
60-67	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

9. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЗАЛІКУ

1. Об'єкт, предмет соціально-політичної психології.
2. Історія становлення західної і вітчизняної соціально-політичної психології.
3. Методи соціально-політичної психології.
4. Політична свідомість.
5. Політична самосвідомість.
6. Колективне несвідоме в політиці.
7. Політична культура.
8. Політичні настанови і стереотипи.
9. Поняття, структурні компоненти політичної соціалізації.
10. Політична соціалізація особистості як процес становлення політичності.
11. Стадії та інститути політичної соціалізації.
12. Політична участь.
13. Поняття і функції політичного лідерства.
14. Типології політичного лідерства.
15. Теорії політичного лідерства.
16. Поняття і типи груп в політиці.
17. Малі групи – «команди» політичного лідера.
18. «Парадокс» політичного лідера.
19. Поняття та етапи розвитку великих соціальних груп у політиці.
20. Поняття великих соціальних груп у політиці. Соціально-групова свідомість великих груп у політиці.
21. Психологічна характеристика основних соціальних груп у політиці.

22. Масові політичні настрої: поняття, функції, умови виникнення.
23. Масові політичні настрої: поняття, цикл розвитку, можливості впливу.
24. Масові настрої в політичних рухах.
25. Механізми формування стихійної поведінки в політиці.
26. Суб'єкти стихійної поведінки в політиці.
27. Основні форми стихійної поведінки в політиці.
28. Оцінка впливу ЗМІ на масову свідомість. Цілі впливу ЗМІ на масову свідомість.
29. Соціальні міфи як основа маніпулятивної діяльності ЗМІ.
30. Прийоми маніпуляції масовою свідомістю за допомогою ЗМІ.

10. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Зміст і методичні матеріали до семінарських занять; завдання для самостійної роботи студентів; завдання для поточного контролю знань (тести); перелік питань для підсумкового контролю знань (залік); конспект лекцій.

11. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Головатий М.Ф. Політична психологія. Київ, 2006. 400 с.
2. Козирев М.П. Політична психологія: Навч. посібник. Львів, 2018. 648 с.
3. Лозинський О.М. Політична психологія: навчальний посібник. Львів, 2016. 251 с.
4. Москаленко В.В. Політична психологія: навчальний посібник для вищої школи. Харків, 2017. 92 с.
5. Пірен М.І. Основи політичної психології: Навчальний посібник. Київ, 2003. 418 с.
6. Політична психологія: конспект лекцій до навч. модуля / укл. М.М. Лагунової, М.І. Пірен, В.А. Ребкало. Київ, 2002, 61 с.
7. Політична психологія. Навч. посібник / за ред. С.О. Матвеева. Київ, 2003. 216 с.
8. Траверсе Т.М. Політична психологія. Підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ, 2013. 136 с.

Додаткова:

1. Авер'янова Г.М., Дембицька Н.М, Москаленко В.В. Особливості соціалізації молоді в умовах трансформації суспільства. Київ, 2005. 307 с.
2. Зернецька О., Зернецький П. PR-маніпуляційний вплив. Маніпулятивна теорія і практика. *Політичний менеджмент*. 2003. №3. С. 101-113.
3. Комунікативні технології інформаційного суспільства: монографія / А.І. Гусев, Н.О. Довгань, О.В. Івачевська, Н.С. Малєєва, І.В. Петренко; за наук. ред. А.І. Гусєва. Кропивницький, 2020. 142 с.
4. Москаленко В.В. Соціальна психологія: Підручник. Київ, 2005. 624 с.

5. Політична картина світу студентської молоді: психологічні проблеми формування: монографія / В.Д. Бондаренко, І.В. Жадан, С.І. Позняк та ін.; за ред. В.Д. Бондаренка, І.В. Жадан. Київ, 2017. 264 с.
6. Психологія масової політичної свідомості та поведінки / відп. ред. В.О. Васютинський. Київ, 1997. 164 с.
7. Психологія міжгрупової взаємодії у вимірах війни і миру: навчальний посібник / Л. Г. Чорна, П. П. Горностай, В. І. Вус, О. Л. Коробанова, О. Т. Плетка; за наук. ред. Л. Г. Чорної. – Кропивницький, 2023. – 146 с.